การบ่งชี้ปัญหาและศักยภาพของแบบประเมินสวน 15 นาที

Identification of Problems and Potentials in the 15-Minute Park Assessment Form

รับบทความ	06/05/2569
แก้ไขบทความ	26/06/2569
ยอมรับบทความ	08/07/2569

อัญชิสา สังข์สัพพันธ์* กนกวลี สุธีธร
ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Aunchisa Sungsuppun, Kanokwalee Suteethorn
Department of Landscape Architecture, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University
as.sungsuppun@gmail.com, kanokwalee@gmail.com
*ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

บทคัดย่อ

นโยบาย “สวน 15 นาที ทั่วกรุง” มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มและกระจายพื้นที่สีเขียวให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ภายในระยะเวลาการเดินทาง 15 นาที โดยใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในเมือง สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดเกณฑ์ประเมินคุณภาพสวน 15 นาที ประกอบด้วยรายการประเมิน 14 ข้อ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านการออกแบบ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการบริการ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสวนแต่ละแห่งมีลักษณะทางกายภาพและบริบทที่แตกต่างกัน การใช้เกณฑ์ประเมินคุณภาพเพียงชุดเดียวจึงไม่สามารถสะท้อนคุณภาพที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงได้ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบ่งชี้ปัญหาและศักยภาพของแบบประเมินในปัจจุบัน โดยใช้วิธีการสำรวจและวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของสวน 15 นาทีทั้งหมด 395 แห่ง จากฐานข้อมูลเปิดของกรุงเทพมหานคร ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่จากสำนักงานเขต 6 แห่ง และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมืองจำนวน 4 ท่าน

ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 31 ของสวน 15 นาทีทั้งหมดในโครงการมีข้อจำกัดด้านตำแหน่งที่ตั้ง และร้อยละ 51 มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 800 ตารางเมตร แม้ข้อค้นพบจะบ่งชี้ว่าแบบประเมินในปัจจุบันมีศักยภาพในการเป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสารและการเรียนรู้ รวมถึงเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ทว่าในทางปฏิบัติกลับพบความไม่สอดคล้องระหว่างเกณฑ์ประเมินกับสภาพพื้นที่จริง โดยเฉพาะการขาดมิติการพิจารณาด้านตำแหน่งที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ และข้อจำกัดทางกายภาพของพื้นที่เศษเหลือในเมือง แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงเกณฑ์ประเมินให้มีความยืดหยุ่นครอบคลุมความหลากหลายและจำเพาะเจาะจงตามบริบทพื้นที่ เพื่อลดอุปสรรคในการบังคับใช้เกณฑ์ของผู้ปฏิบัติงาน และขับเคลื่อนโครงการสวน 15 นาทีไปสู่การเป็นโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

***คำสำคัญ**: สวน 15 นาที สวนหย่อมขนาดเล็ก โครงสร้างพื้นฐานสีเขียว พื้นที่สีเขียวในเมือง การประเมินพื้นที่สีเขียว*

Abstract

The 15-Minute Park project aims to increase and distribute green spaces to ensure public accessibility within a 15-minute commute through the adaptive use of vacant urban land. To support implementation, the Department of Environment has established a quality assessment framework for 15-minute parks comprising four key dimensions: physical and environmental, design, public participation, and services, with a total of 14 criteria. However, as parks vary significantly in physical characteristics and urban contexts, the application of a single assessment form may not adequately reflect the actual quality of these spaces. This study aims to identify the challenges and potentials of the existing assessment criteria through analysis of the spatial and physical characteristics of all 395 designated 15-minute parks, using Bangkok Open Data, integrated with in-depth interviews with key informants from six district offices and four experts.

The findings reveal that 31% of the parks face severe locational constraints, while 51% are micro-scale spaces under 800 square meters. Although the current assessment form effectively serves as a communication and learning tool, as well as a conceptual framework for basic design among practitioners, significant misalignments remain between the assessment criteria and actual site conditions owning to the lack of consideration for site location, physical scale, and the physical constraints of each urban remnant. Therefore, contextual flexibility in the evaluation criteria is required reduce implementation barriers for practitioners and drive the 15-minute park initiative toward a more efficient, equitable, and sustainable green infrastructure network in the future.

***keywords**: 15-minute park, pocket park, green infrastructure, urban green space, green space assessment*

บทนำ

กรุงเทพมหานครเผชิญปัญหาความหนาแน่นของประชากรและการกระจายตัวของพื้นที่สีเขียวที่ไม่ทั่วถึง นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงพื้นที่สีเขียว (นิรมล เสรีสกุล และอดิศักดิ์ กันทะเมืองลี้, 2566; Urban Design and Development Center [UDDC], (ม.ป.ป.)) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพชีวิต สุขภาวะ และสิ่งแวดล้อมของเมือง ในปี พ.ศ. 2565 กรุงเทพมหานครจึงได้ริเริ่มนโยบาย “สวน 15 นาที ทั่วกรุง” โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มจำนวนและกระจายพื้นที่สีเขียวให้ครอบคลุม เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ภายในระยะเวลาการเดินทาง 15 นาที หรือประมาณ 800 เมตร จัดทำภายใต้แนวคิดสวนหย่อมขนาดเล็ก (Pocket Park) โดยการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างในเมือง (chadchartofficial, 2565)

แนวคิดของสวน 15 นาทีสอดคล้องกับแนวคิดเมือง 15 นาที (15-minute city) หรือ La ville du quart d’heure ของคาร์ลอส โมเรโน ซึ่งมีเป้าหมายให้ผู้คนสามารถเข้าถึงความต้องการพื้นฐานทั้ง 6 ด้าน คือ การอยู่อาศัย การทำงาน การจับจ่ายใช้สอย การดูแลสุขภาพ การศึกษา และความบันเทิงในชีวิตประจำวันภายในระยะการเดินเท้าจากที่อยู่อาศัย (Freudendal-Pedersen et al., 2022; Moreno, 2021) ในบริบทของกรุงเทพมหานคร สำนักสิ่งแวดล้อม (2566) ให้คำนิยามของ “สวน 15 นาที” ว่าเป็นพื้นที่สีเขียวที่ประชาชนสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้ ครอบคลุมทั้งพื้นที่ของภาครัฐและเอกชน ในรูปแบบทั้งการพัฒนาพื้นที่ใหม่และปรับปรุงจากพื้นที่เดิม พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านการออกแบบ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการบริการ (สำนักสิ่งแวดล้อม, 2568) นอกจากนี้ ยังมีการจำแนกสวนตามการบริหารจัดการ การถือครองพื้นที่ และแนวคิดการพัฒนาใน 6 รูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะ การพัฒนาเส้นทางสัญจร การพัฒนาโครงข่ายสีเขียวและคูคลอง การพัฒนาเชิงนิเวศ การพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นแหล่งอาหาร และการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมและกิจกรรมสร้างสรรค์ (พู่กัน เรืองเวส, 2567; we!park, 2567)

ที่ผ่านมา แม้โครงการสวน 15 นาทีจะสามารถเพิ่มจำนวนและกระจายพื้นที่สีเขียวในเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยในปี พ.ศ. 2568 มีสวน 15 นาทีที่เปิดให้บริการแล้วจำนวนมากถึง 395 แห่ง (นิกรณ์ สปส., 2568; Greener Bangkok, (ม.ป.ป.)) แต่พื้นที่บางแห่งยังไม่สอดคล้องกับคำนิยามของสวน 15 นาที และไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของนโยบายได้ ทั้งนี้ เนื่องจากความต้องการเพิ่มพื้นที่สีเขียวจำนวนมาก การบริหารจัดการจำเป็นต้องถูกกระจายไปยังสำนักงานเขต ซึ่งขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบภูมิทัศน์ และยังขาดหลักการที่ชัดเจนในการคัดเลือกและพัฒนาพื้นที่ นอกจากนี้ สวนเหล่านี้มีความแตกต่างกันทั้งในด้านขนาดพื้นที่ รูปร่าง การเข้าถึง และข้อจำกัดทางกายภาพ เช่น สวนที่พัฒนาบนลานจอดรถเดิมซึ่งเป็นพื้นผิวดาดแข็ง รวมถึงแบบประเมินปัจจุบันให้ความสำคัญกับการเข้าถึงและการใช้งานเป็นหลัก ทำให้พื้นที่ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงแต่มีศักยภาพด้านบริการเชิงนิเวศ เช่น พื้นที่เกาะกลางถนน พื้นที่ใต้ทางด่วน (Rosell et al., 2023a, 2023b; Seiler et al., 2023) ขาดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม และมีผลลดทอนศักยภาพการดำเนินงานพัฒนาโครงการ

งานวิจัยในต่างประเทศและในประเทศไทยมีการจำแนกพื้นที่สีเขียวด้วยปัจจัยที่หลากหลาย ทั้งในด้านขนาดพื้นที่และรัศมีบริการ (สำนักผังเมือง, 2561; สำนักสิ่งแวดล้อม, (ม.ป.ป.); Addison Park District [APD], 2017) การเข้าถึงพื้นที่ (Natural England, 2010) ตำแหน่งที่ตั้ง (Cvejić et al., 2015) และรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560, 2565; Bell et al., 2007; Forest Research, (n.d.); Jones et al., 2022; World Health Organization [WHO], 2017) อย่างไรก็ตาม โครงการสวน 15 นาทียังไม่มีกรอบการจำแนกรูปแบบที่เหมาะสม ในขณะเดียวกัน แบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีในปัจจุบันใช้มาตรฐานเดียวในการประเมินพื้นที่ทั้งหมดที่มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้ผลการประเมินไม่สามารถสะท้อนคุณภาพที่แท้จริงของสวน 15 นาทีทั้งหมดได้ นอกจากนี้ ยังขาดแนวทางการเชื่อมโยงระหว่างการจำแนกรูปแบบของสวน 15 นาทีกับแนวทางการประเมินและการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมในแต่ละประเภท การศึกษาครั้งนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การจำแนกรูปแบบของสวน 15 นาที ผ่านการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์โครงการที่เกิดขึ้นจริง และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากรอบการจำแนกรูปแบบที่สะท้อนข้อจำกัดและศักยภาพของพื้นที่ และนำไปสู่การบ่งชี้ปัญหาและศักยภาพของแบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์การจำแนกรูปแบบของสวน 15 นาทีในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์และบ่งชี้ปัญหาและศักยภาพของแบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเชิงเนื้อหา รวบรวมและวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สีเขียวในโครงการสวน 15 นาทีของกรุงเทพมหานคร และศึกษาแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินพื้นที่สีเขียวในเมือง รวมถึงวิเคราะห์พร้อมบ่งชี้ปัญหาและศักยภาพของแบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีในปัจจุบัน

ขอบเขตเชิงพื้นที่ ศึกษาพื้นที่สีเขียวในโครงการสวน 15 นาทีที่ได้รับการประเมินโดยสำนักสิ่งแวดล้อมในปี พ.ศ. 2568 จำนวน 395 แห่งในกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโครงการสวน 15 นาที เช่น แนวคิดเป้าหมายของนโยบาย และกระบวนการทำงาน และศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวในเมือง และเมือง 15 นาที (15-Minute City) ทบทวนงานวิจัยหรือบทความวิชาการที่เกี่ยวกับการจำแนกและการประเมินพื้นที่สีเขียว

การรวบรวมข้อมูล สืบค้นข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่สีเขียวในโครงการสวน 15 นาทีจากฐานข้อมูลเปิด (Open Data) ของกรุงเทพมหานคร ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2568 พร้อมทั้งรวบรวมแบบประเมินคุณภาพและผลการประเมินสวน 15 นาทีประจำปี พ.ศ. 2568 จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขต และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์ งานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม โดยกำหนดระยะเวลาการสัมภาษณ์รายบุคคลไว้ประมาณ 60 นาที เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการประเมินพื้นที่สีเขียวในโครงการ

- กลุ่มที่ 1 ผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการสวน 15 นาทีจากสำนักงานเขตที่ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่นำร่อง (Pop Up Park) ซึ่งมีผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ในบางตัวชี้วัด จำนวน 6 เขต (ตาราง 1) เพื่อศึกษาแนวทาง การจัดการพื้นที่และข้อจำกัดเชิงปฏิบัติ
- กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการสวน 15 นาที ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมในโครงการพื้นที่นำร่อง การพัฒนาแบบประเมิน และการประเมินคุณภาพสวน 15 นาที จำนวน 4 ท่าน เพื่อศึกษาแนวคิดในการจัดทำเกณฑ์ประเมิน รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาเกณฑ์ประเมินให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และการปฏิบัติงานจริง

ตาราง 1 รายชื่อสำนักงานเขตที่เลือกสัมภาษณ์

ลำดับ	เจ้าหน้าที่	ประเด็นการพัฒนา	เกณฑ์ด้านที่ไม่ผ่านการประเมิน*			
			1	2	3	4
1	สำนักงานเขตบางกะปิ	การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะ				X
2	สำนักงานเขตลาดกระบัง	การพัฒนาเส้นทางสัญจร		X	X	X
3	สำนักงานเขตตลิ่งชัน	การพัฒนาโครงข่ายสีเขียวและคูคลอง	X	X	X	X
4	สำนักงานเขตบึงกุ่ม	การพัฒนาเชิงนิเวศ				X
5	สำนักงานเขตวัฒนา	การพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นแหล่งอาหาร		X		
6	สำนักงานเขตพระนคร	การพัฒนาเชิงวัฒนธรรมและกิจกรรมสร้างสรรค์	X			

*เกณฑ์ประเมินสวน 15 นาที ประกอบด้วย 1) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านการออกแบบ 3) ด้านการมีส่วนร่วม และ 4) ด้านการบริการ

ที่มา: ผู้วิจัย, 2569

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สีเขียวในโครงการสวน 15 นาที จำนวนทั้งสิ้น 395 แห่ง เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วยพิกัดตำแหน่งและขนาดพื้นที่จากฐานข้อมูลเปิดของกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดทำฐานข้อมูลขั้นต้น จากนั้นใช้พิกัดตำแหน่งตรวจสอบผ่านระบบค้นหาตำแหน่งรูปแปลงที่ดิน (LandsMaps) ของกรมที่ดิน เพื่อระบุประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินและรูปร่างโดยประมาณของสวน ควบคู่กับการสำรวจบริบทเชิงพื้นที่ผ่านภาพถ่ายดาวเทียมและภาพถ่ายระดับถนน เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการเข้าถึง ศักยภาพของพื้นที่โดยรอบสวน ตลอดจนรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวน

การจำแนกรูปแบบสวน 15 นาที จากการบูรณาการข้อมูลระหว่างการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจำแนกพื้นที่สีเขียวร่วมกับผลการวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สีเขียวในโครงการสวน 15 นาที ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกลุ่มและจำแนกรูปแบบของสวน 15 นาทีตามลักษณะข้อจำกัดและศักยภาพเฉพาะของพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลครอบคลุมผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขต 6 แห่ง ได้แก่ เขตบางกะปิ เขตลาดกระบัง เขตตลิ่งชัน เขตบึงกุ่ม เขตวัฒนา และเขตพระนคร โดยเริ่มจากการจัดระเบียบข้อมูลดิบตามโครงสร้างของแนวคำถามสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการจัดกลุ่มประเด็นที่มีลักษณะร่วมหรือมีความเชื่อมโยงกัน เพื่อบ่งชี้ถึงประเด็นสาระสำคัญและช่องว่างเชิงนโยบาย

การอภิปรายและสรุปผลการศึกษา นำข้อมูลเชิงพื้นที่และผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อบ่งชี้ปัญหาและศักยภาพของแบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีในปัจจุบัน พร้อมทั้งอภิปรายและนำเสนอแนวทางการจำแนกรูปแบบของสวน 15 นาที เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาเกณฑ์การประเมินที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และการปฏิบัติงานจริง

แบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาที

สำนักสิ่งแวดล้อมได้กำหนดแบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาที เพื่อเป็นมาตรฐานในการพัฒนาและยกระดับพื้นที่สีเขียวในโครงการ โดยโครงสร้างของแบบประเมินประกอบด้วยรายการประเมิน 14 ข้อ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านการออกแบบ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการบริการ ระบบการให้คะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับตามคุณภาพการดำเนินงาน คือ ระดับมาตรฐาน (5 คะแนน) ระดับดี (7 คะแนน) และระดับดีเยี่ยม (10 คะแนน) ทั้งนี้ สวน 15 นาทีที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจะต้องได้รับคะแนนรวมไม่น้อยกว่า 70 คะแนน หรือร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม 140 คะแนน โดยมีรายละเอียดการประเมินรายด้าน ดังนี้

ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (4 รายการ)

- พื้นที่ซึมน้ำผ่าน กำหนดสัดส่วนพื้นดินหรือวัสดุซึมน้ำอย่างน้อยร้อยละ 15-30 สำหรับระดับมาตรฐาน และมากกว่าร้อยละ 60 สำหรับระดับดีเยี่ยม
- พื้นที่ร่มไม้ พิจารณาจากการรักษาไม้เดิมและร้อยละพื้นที่ทรงพุ่ม โดยระดับดีเยี่ยมต้องมีทรงพุ่มครอบคลุมมากกว่าร้อยละ 60 ของพื้นที่สวน
- ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์พืช ประเมินเชิงปริมาณ โดยต้องมีพืชพรรณไม่น้อยกว่า 5 ชนิด 10 ชนิดและมากกว่า 15 ชนิด ตามลำดับสำหรับแต่ละระดับคะแนน
- ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์สัตว์ ประเมินเชิงปริมาณจากการพบสัตว์ทั่วไป 3 ชนิดในระดับมาตรฐาน จนถึงการพบสัตว์มากกว่า 5 ชนิดในระดับดี หากพบพร้อมที่อยู่อาศัยหรือรังสัตว์จัดอยู่ในระดับดีเยี่ยม

ด้านการออกแบบ (3 รายการ)

- การเข้าถึง กำหนดให้สวนต้องตั้งอยู่ในระยะ 800 เมตรจากชุมชน โดยระดับดีต้องมีการออกแบบทางเข้าที่ชัดเจน มีป้ายชื่อ หากมีองค์ประกอบดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาใช้บริการจัดอยู่ในระดับดีเยี่ยม
- ความคิดสร้างสรรค์และอัตลักษณ์ พิจารณาจากการมีแนวคิดการออกแบบที่ชัดเจน จนถึงการสะท้อนอัตลักษณ์พื้นที่ที่โดดเด่นและเป็นจุดสนใจของชุมชนจะจัดอยู่ในระดับดีเยี่ยม

- การออกแบบเพื่อคนทุกกลุ่มและทุกช่วงวัย (Universal Design) โดยพื้นที่ต้องรองรับคนทุกกลุ่มและทุกช่วงวัย โดยระดับดีเยี่ยมเน้นการออกแบบที่ปรับเปลี่ยนตามผู้ใช้งานและส่งเสริมปฏิสัมพันธ์

ด้านการมีส่วนร่วม (2 รายการ)

- การร่วมพัฒนาพื้นที่ ประเมินเชิงปริมาณ เริ่มจากการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน 1 ครั้งเป็นระดับมาตรฐาน มากกว่า 1 ครั้งเป็นระดับดี จนถึงการบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนถือเป็นระดับดีเยี่ยม
- การร่วมดูแลและรักษาพื้นที่ พิจารณาจากการมีผู้รับผิดชอบดูแล ไปจนถึงการมีแผนงานบำรุงรักษาร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่ายอย่างเป็นระบบ

ด้านการบริการ (5 รายการ)

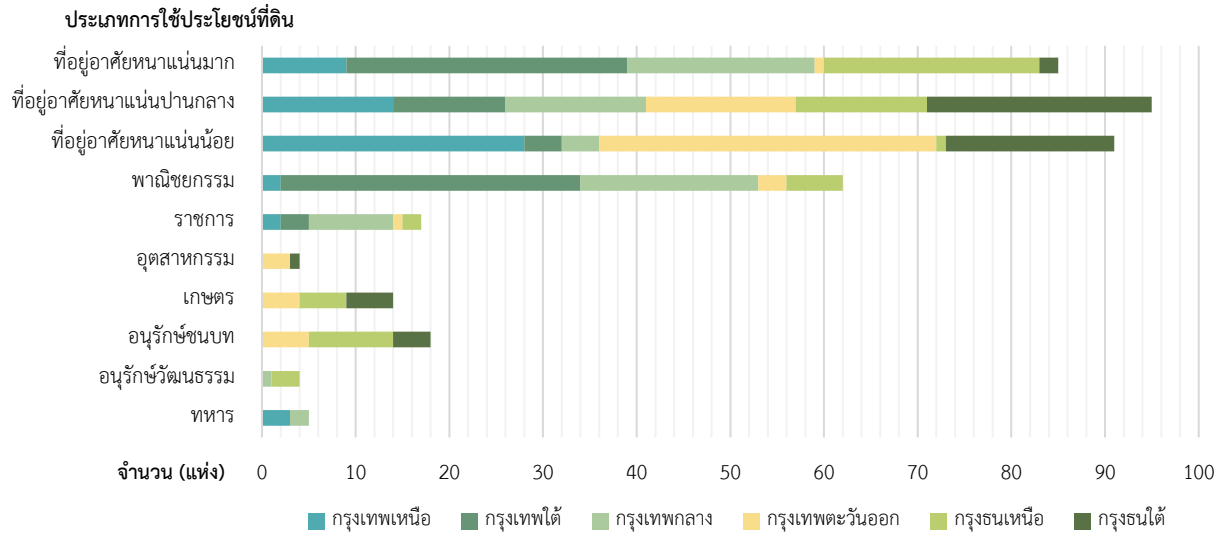
- ความปลอดภัยในการใช้งาน ประเมินจากการติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างที่เพียงพอ ไม่มีจุดอับสายตา และการที่อุปกรณ์มีสภาพสมบูรณ์จัดอยู่ในระดับดีเยี่ยม
- พื้นที่นั่งพักผ่อน พิจารณาจากการออกแบบสภาพแวดล้อมและการจัดสรรพื้นที่นั่งที่หลากหลาย โดยในระดับดีเยี่ยมต้องส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมด้วย
- พื้นที่ออกกำลังกาย ประเมินจากความหลากหลายของกิจกรรม โดยระดับดีเยี่ยมต้องรองรับทั้งสนามหญ้า ลานกิจกรรม พื้นที่ออกกำลังกายกลางแจ้ง พื้นที่สนามเด็กเล่น และพื้นที่เล่นกีฬา
- กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะ ประเมินเชิงปริมาณ โดยกำหนดให้จัดกิจกรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และการเพิ่มความสม่ำเสมอรวมถึงความหลากหลายของกิจกรรมจัดอยู่ในระดับดีเยี่ยม
- การจัดการความสะอาดและบำรุงรักษาต้นไม้ กำหนดให้พื้นที่ต้องสะอาด ปราศจากขยะ ต้นไม้ได้รับการดูแลและตัดแต่ง โดยระดับดีเยี่ยมต้องมีแผนการตัดแต่งบำรุงรักษาต้นไม้ให้มีสุขภาพสมบูรณ์และสวยงามอย่างสม่ำเสมอ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเครื่องมือประเมินพื้นที่สีเขียวในต่างประเทศ พบว่าแบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีมีจุดร่วมเชิงแนวคิดที่สอดคล้องกับต่างประเทศในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการที่สะท้อนหลักการของ Green Flag Award ซึ่งมุ่งเน้นการสื่อสารสาธารณะและการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (Ellicott, 2016) ขณะที่ ด้านการบริการมีความสอดรับกับแนวคิดของ ParkScore และ Community Park Audit Tool (CPAT) ในแง่การประเมินความพร้อมในการใช้งานและความหลากหลายของสิ่งอำนวยความสะดวก (Foderaro et al., 2026; Kaczynski & Stanis, 2010; Trust for Public Land [TPL], 2026)

อย่างไรก็ตาม เครื่องมือประเมินในต่างประเทศยังให้ความสำคัญกับประเด็นเพิ่มเติมที่แบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีในปัจจุบันยังไม่ได้สะท้อนออกมาอย่างชัดเจน ได้แก่ ความเท่าเทียมในการเข้าถึงพื้นที่สีเขียว การเชื่อมโยงกับโครงข่ายเมือง และการปรับใช้เกณฑ์การประเมินให้เหมาะสมกับข้อจำกัดเฉพาะของพื้นที่

ข้อมูลเชิงพื้นที่ของสวน 15 นาที

พื้นที่สีเขียวในโครงการส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่อยู่อาศัย (แผนภูมิ 1) โดยมีสัดส่วนสูงสุดในที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง จำนวน 95 แห่ง (ร้อยละ 24) รองลงมา ได้แก่ ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย จำนวน 91 แห่ง (ร้อยละ 23) และที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก จำนวน 85 แห่ง (ร้อยละ 21) ตามลำดับ ขณะที่ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมพบการกระจายตัวของสวน 15 นาทีจำนวน 62 แห่ง (ร้อยละ 16) นอกจากนี้ โครงการสวน 15 นาทียังครอบคลุมพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่น ๆ ได้แก่ พื้นที่สถาบันราชการ พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม พื้นที่อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม พื้นที่เขตทหาร และพื้นที่อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทย

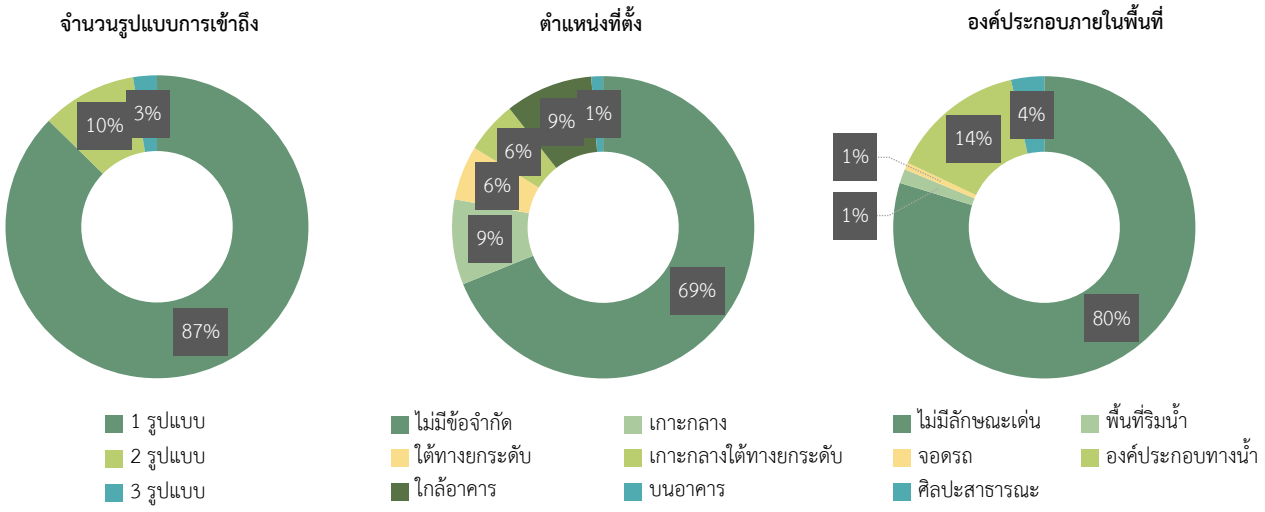
แผนภูมิ 1 แผนภูมิแสดงประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินของสวน 15 นาทีในกรุงเทพมหานคร

ที่มา: จากการเก็บข้อมูล, 2569

รูปแบบการเข้าถึงสวน 15 นาทีสามารถจำแนกออกเป็น 5 รูปแบบหลัก โดยรูปแบบที่พบมากที่สุด คือ การเข้าถึงโดยตรงจากโครงข่ายถนนหรือทางเท้าสาธารณะ จำนวน 239 แห่ง รองลงมา ได้แก่ การเข้าถึงผ่านซอยชุมชน การเข้าถึงจากพื้นที่ริมคลอง การเข้าถึงโดยตรงจากระบบขนส่งสาธารณะ และการเข้าถึงผ่านสถานประกอบกิจการ ซึ่งในรูปแบบการเข้าถึงผ่านสถานประกอบกิจการมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึง เนื่องจากเงื่อนไขด้านเวลาและระเบียบเฉพาะของเจ้าของที่ดิน ในมิติความยืดหยุ่นเชิงโครงข่าย พบว่าสวน 15 นาทีส่วนใหญ่ จำนวน 345 แห่ง (ร้อยละ 87) มีรูปแบบการเข้าถึงเพียงรูปแบบเดียว (แผนภูมิ 2) ขณะที่สวนที่มีทางเข้าถึงมากกว่า 1 ทาง (ร้อยละ 13) มักเป็นการเชื่อมโยงระหว่างโครงข่ายถนนหรือทางเท้ากับพื้นที่ริมคลอง (36 แห่ง)

ยิ่งไปกว่านั้น ผลการศึกษายังเผยให้เห็นข้อจำกัดของตำแหน่งที่ตั้ง ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงและการออกแบบพื้นที่ (แผนภูมิ 3) โดยมีสวนจำนวน 123 แห่ง (ร้อยละ 31) ที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมเฉพาะทาง ได้แก่ พื้นที่เกาะกลางถนน (36 แห่ง) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสะดวกและความปลอดภัยในการเข้าถึงของผู้ใช้งาน พื้นที่ใต้ทางยกระดับ (23 แห่ง) ซึ่งมีข้อจำกัดด้านแสงสว่าง ปริมาณน้ำฝน และพื้นที่น้ำซึมผ่าน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบภูมิทัศน์ และพื้นที่ที่มีลักษณะทับซ้อนระหว่างเกาะกลางถนนและทางยกระดับ (22 แห่ง) นอกจากนี้ ยังพบสวนที่ตั้งอยู่ใกล้อาคาร (37 แห่ง) และสวนบนอาคาร (5 แห่ง) ซึ่งตำแหน่งที่ตั้งเหล่านี้ล้วนมีผลโดยตรงต่อการคัดเลือกชนิดพืชพรรณ

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการสำรวจองค์ประกอบภายในสวน 15 นาที (แผนภูมิ 4) ที่พบว่าสวนส่วนใหญ่ถึง 315 แห่ง (ร้อยละ 80) ยังขาดลักษณะเด่นทางกายภาพที่ชัดเจน โดยมีสวนเพียงส่วนน้อยที่มีองค์ประกอบที่เอื้อต่อการสร้างสุนทรียภาพหรือส่งเสริมการใช้งาน ได้แก่ สวนที่มีองค์ประกอบทางน้ำหรือแหล่งน้ำธรรมชาติภายในพื้นที่ (ร้อยละ 14) สวนที่มีศิลปะสาธารณะ (ร้อยละ 4) สวนที่มีพื้นที่ริมน้ำ (ร้อยละ 1) และสวนที่มีลานจอดรถ (ร้อยละ 1) ในขณะเดียวกัน ยังพบข้อจำกัดสำคัญในด้านสภาพแวดล้อม คือ สวน 15 นาทีจำนวน 62 แห่งมีลักษณะเป็นพื้นผิวดาดแข็ง (Hardscape) ทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด ทำให้ไม่มีพื้นดินสำหรับการปลูกพืชพรรณ

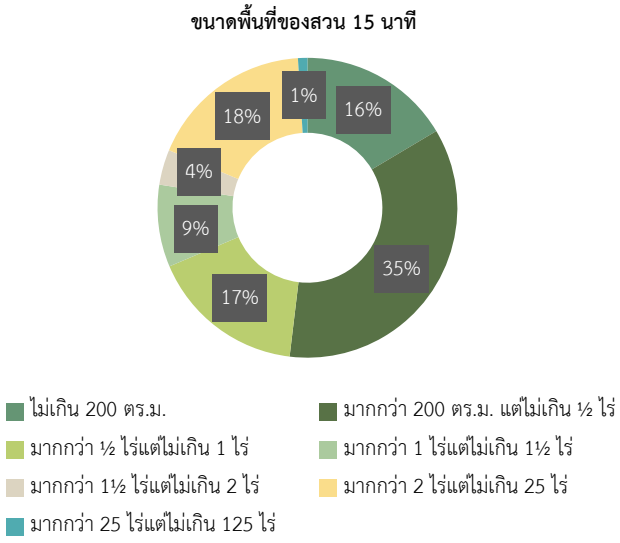

แผนภูมิ 2 แผนภูมิแสดงสัดส่วนความสามารถในการเข้าถึงสวน 15 นาที
ที่มา: จากการเก็บข้อมูล, 2569

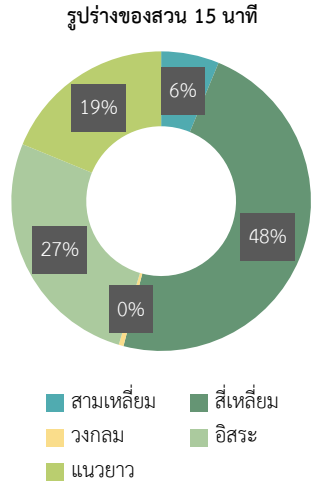
แผนภูมิ 3 แผนภูมิแสดงสัดส่วนข้อจำกัดด้านตำแหน่งที่ตั้งของสวน 15 นาที
ที่มา: จากการเก็บข้อมูล, 2569

แผนภูมิ 4 แผนภูมิแสดงสัดส่วนลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของสวน 15 นาที
ที่มา: จากการเก็บข้อมูล, 2569

เมื่อพิจารณาขนาดพื้นที่ของสวน 15 นาที (แผนภูมิ 5) พบว่ามีการกระจุกตัวอยู่เพียง 3 ประเภทตามการจำแนกประเภทสวนสาธารณะของสำนักสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สวนหย่อมขนาดเล็ก (Pocket Parks) จำนวน 321 แห่ง (ร้อยละ 81) สวนหมู่บ้าน (Neighborhood Parks) จำนวน 70 แห่ง (ร้อยละ 18) และสวนชุมชน (Community Parks) จำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 1) ทั้งนี้ เมื่อนำเกณฑ์ของ Addison Park District (APD, (n.d.)) มาวิเคราะห์เจาะลึกในกลุ่มสวนหย่อมขนาดเล็ก พบว่าสวนที่มีขนาดเล็กกว่า 800 ตารางเมตร มีสัดส่วนรวมกันสูงถึงร้อยละ 51 ประกอบกับในมิติของรูปร่าง (แผนภูมิ 6) พบว่าสวนร้อยละ 18 มีลักษณะเป็นสวนเชิงเส้น (Linear Park) ที่แคบและยาว ส่งผลให้ศักยภาพและขอบเขตของการจัดสรรประโยชน์ใช้สอยถูกจำกัดอยู่เพียงการเป็นเส้นทางสัญจร พื้นที่ปลูกต้นไม้ หรือที่นั่งพักผ่อนริมทางเท่านั้น

แผนภูมิ 5 แผนภูมิแสดงสัดส่วนขนาดของสวน 15 นาที
ที่มา: จากการเก็บข้อมูล, 2569

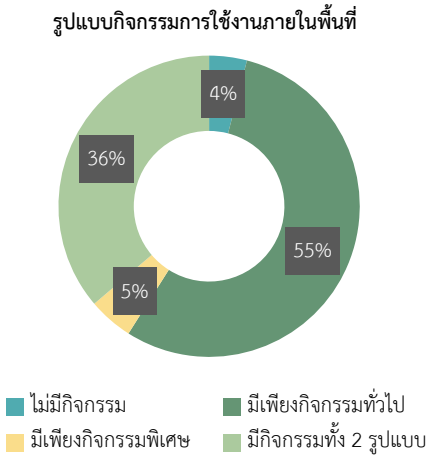

แผนภูมิ 6 แผนภูมิแสดงสัดส่วนรูปร่างของสวน 15 นาที
ที่มา: จากการเก็บข้อมูล, 2569

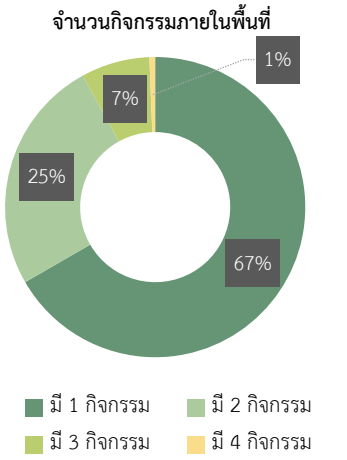
ข้อจำกัดเชิงกายภาพนี้ส่งผลโดยตรงต่อการรองรับกิจกรรมนันทนาการ โดยเมื่อจำแนกกิจกรรมออกเป็นกิจกรรมพื้นฐาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พบได้ในเกือบทุกสวน และกิจกรรมพิเศษ ได้แก่ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น พื้นที่ออกกำลังกาย แปลงเกษตร พื้นที่สำหรับสัตว์เลี้ยง (Dog Park) และสวนบำบัด (Therapeutic Park) ซึ่งถือเป็นกิจกรรมเชิงรุกจัดสรรขึ้นเพื่อตอบสนองต่ออัตลักษณ์และ

ความต้องการเฉพาะของชุมชน พบว่าสวนส่วนใหญ่จำนวน 217 แห่ง (ร้อยละ 55) รองรับเพียงกิจกรรมพื้นฐานเท่านั้น และยังมีสวนอีกจำนวน 16 แห่ง (ร้อยละ 4) ที่ยังขาดการจัดสรรองค์ประกอบเพื่อรองรับกิจกรรมใด ๆ ขณะที่มีสวนจำนวน 143 แห่ง (ร้อยละ 36) ที่รองรับทั้งกิจกรรมพื้นฐานและกิจกรรมพิเศษควบคู่กัน และสวนจำนวน 19 แห่ง (ร้อยละ 5) รองรับเพียงกิจกรรมพิเศษ (แผนภูมิ 7)

อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มสวนที่รองรับกิจกรรมพิเศษ สวนส่วนใหญ่จำนวน 108 แห่ง (ร้อยละ 67) ถูกออกแบบมาเพื่อกิจกรรมรูปแบบเดียว ขณะที่สวนที่มีความหลากหลายของกิจกรรมตั้งแต่ 2 ถึง 3 รูปแบบ มีจำนวน 41 แห่ง (ร้อยละ 25) และ 12 แห่ง (ร้อยละ 7) ตามลำดับ โดยมีเพียง 1 แห่งเท่านั้นที่รองรับกิจกรรมพิเศษได้ถึง 4 รูปแบบพร้อมกัน (แผนภูมิ 8)

แผนภูมิ 7 แผนภูมิแสดงสัดส่วนรูปแบบกิจกรรมภายในสวน 15 นาที
ที่มา: จากการเก็บข้อมูล, 2569

แผนภูมิ 8 แผนภูมิแสดงสัดส่วนความหลากหลายของกิจกรรมภายในสวน 15 นาที
ที่มา: จากการเก็บข้อมูล, 2569

มุมมองจากผู้ปฏิบัติงานและผู้เชี่ยวชาญ

ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการสวน 15 นาที สรุปได้ว่า

แนวคิด 6 ประเด็นเพื่อการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่นำร่อง สะท้อนรูปแบบร่วมของความต้องการในบริบทชุมชนที่หลากหลาย เป็นแนวทางที่สามารถต่อยอดจากแบบประเมินคุณภาพเพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในฐานะโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานของเมือง (Urban Green Infrastructure) มากกว่าเป็นเพียงพื้นที่นันทนาการทั่วไป

แบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาที มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการออกแบบพื้นที่สีเขียวในระยะแรกของโครงการ และควรมีการบูรณาการเกณฑ์ประเมินคุณภาพเข้ากับการวางผังเมืองของกรุงเทพมหานครในระยะถัดไป

ข้อมูลจากสำนักงานเขตทั้ง 6 แห่ง ได้แก่ เขตบางกะปิ เขตลาดกระบัง เขตตลิ่งชัน เขตบึงกุ่ม เขตวัฒนา และเขตพระนคร สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

กรอบการคัดเลือกและแนวทางพัฒนาพื้นที่ ทุกเขตยึดหลักเกณฑ์ประเมินคุณภาพเป็นแนวทางในการพัฒนาสวน 15 นาที โดยเน้นปรับปรุงพื้นที่รกร้างของกรุงเทพมหานคร และให้ความสำคัญกับต้นทุนการบำรุงรักษาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเลือกพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและบริบทพื้นที่ ส่งผลให้การพัฒนาพื้นที่มุ่งเน้นให้สอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าการประยุกต์ใช้แนวคิดจากกิจกรรมพัฒนาพื้นที่นำร่องมาพัฒนาพื้นที่จริง

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่ มีทั้งด้านงบประมาณและจำนวนบุคลากรที่ไม่สัมพันธ์กับภาระงาน ตลอดจนปัญหาพื้นที่ที่มีขนาดเล็กและมีจำนวนจำกัด ประกอบกับการที่ภาคประชาชนบางส่วนยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่สีเขียวต่อคุณภาพชีวิต และความไม่สอดคล้องของเกณฑ์การประเมินบางข้อกับสภาพพื้นที่จริง

ข้อมูลจากทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ สำนักงานเขตและผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและประเมินโครงการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เกณฑ์ประเมินคุณภาพทั้ง 4 ด้านมีความครอบคลุมและเพียงพอต่อการวัดมาตรฐานพื้นฐานของสวน 15 นาที อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาลงรายละเอียดในระดับเกณฑ์ชี้วัดข้อย่อย พบว่ายังคงมีประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ในเมือง จึงเป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มพื้นที่น้ำซึมผ่านและการสร้างพื้นที่ร่มไม้ให้ได้ตามสัดส่วนที่กำหนด นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ตั้งข้อสังเกตถึงการใช้เกณฑ์วัดเชิงปริมาณ เช่น การนับจำนวนชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ โดยเสนอให้ปรับเป็นการประเมินที่คำนึงถึงความเหมาะสมของระบบนิเวศพื้นถิ่นแทน

ด้านการออกแบบ มักถูกจำกัดด้วยขนาดพื้นที่และตำแหน่งที่ตั้ง ส่งผลให้การจัดสรรพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมที่หลากหลายทำได้ยาก นอกจากนี้ เกณฑ์ด้านการเข้าถึงและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและต้องพึ่งพาการตีความส่วนบุคคล ส่งผลให้การพัฒนาพื้นที่ในบางกรณีขาดความเชื่อมโยงกับบริบทโดยรอบทั้งในด้านการใช้งานพื้นที่และทัศนียภาพ เช่น สวน 15 นาทีที่มีถนนล้อมรอบ หรือการใช้องค์ประกอบที่ไม่สื่อถึงอัตลักษณ์มาเป็นจุดดึงดูดของสวน 15 นาที

ด้านการมีส่วนร่วม เผชิญปัญหาเนื่องจากการขาดความตระหนักรู้ของภาคประชาชนต่อพื้นที่สาธารณะและสุขภาวะ ส่งผลให้ไม่ได้รับความร่วมมือ สำนักงานเขตจึงเสนอให้มีการปรับรูปแบบการมีส่วนร่วมให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้เปลี่ยนแนวทางการวัดผลจากการนับจำนวนครั้งของกิจกรรมเป็นการประเมินคุณภาพของกระบวนการ พร้อมทั้งเสนอให้มีการประเมินตนเอง เพื่อให้สำนักงานเขตสามารถสะท้อนปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงในพื้นที่ได้

ด้านการบริการ พบปัญหาที่ทุกเขตเผชิญร่วมกัน คือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมครบถ้วนตามเกณฑ์ รวมถึงงบประมาณสำหรับการบำรุงรักษาระยะยาว ขณะเดียวกัน ในด้านความปลอดภัย ผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้คำนึงถึงอันตรายจากการพลัดตกและความขัดแย้งของการใช้งานพื้นที่ ตลอดจนด้านการดูแลรักษาให้คำนึงถึงความเป็นธรรมชาติของสวนและความเป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่ควรเกิดขึ้นภายในสวน พร้อมทั้งเสนอว่า ควรมีแนวทางปฏิบัติหรือการออกแบบเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติตามได้ง่ายยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ศักยภาพของแบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีในปัจจุบัน คือ การทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการออกแบบและพัฒนาพื้นที่สีเขียว โดยครอบคลุมทั้งมิติด้านกายภาพ กระบวนการพัฒนาพื้นที่ และการดูแลรักษา อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบสำคัญจากการศึกษา คือ ความไม่สอดคล้องระหว่างเกณฑ์การประเมินกับความหลากหลายและข้อจำกัดทางกายภาพของพื้นที่จริง นำมาสู่ประเด็นอภิปรายสำคัญใน 4 ด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าลักษณะทางกายภาพและบริบทของที่ตั้งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การบรรลุเกณฑ์การประเมินทำได้ยาก ดังรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 ข้อจำกัดทางกายภาพที่ส่งผลต่อเกณฑ์ประเมินคุณภาพ

เกณฑ์ประเมินคุณภาพ			ข้อจำกัดทางกายภาพ
ด้านที่ 1 ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม			
1	มีพื้นที่น้ำซึมผ่าน	พิจารณาจากสัดส่วนพื้นดินหรือวัสดุซึมน้ำในพื้นที่สวน	จากการสำรวจ พบสวนที่พัฒนาบนพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นผิวดาดแข็ง (62 แห่ง) และสวนบนอาคาร (5 แห่ง) ซึ่งมีข้อจำกัดในการระบายน้ำ
2	มีพื้นที่ร่มไม้	พิจารณาจากการรักษาไม้เดิมและสัดส่วนพื้นที่ทรงพุ่มต่อพื้นที่สวน	สวนบางแห่งตั้งอยู่ใกล้อาคาร (37 แห่ง) อยู่ใต้ทางยกระดับ (45 แห่ง) หรือตั้งอยู่บนอาคาร (5 แห่ง) ซึ่งมีผลต่อการปลูกไม้ยืนต้นภายในสวน
3	มีความหลากหลายทางชนิดพันธุ์พืช	ประเมินโดยการนับจำนวนพืชพรรณภายในสวน	สวนบางแห่งมีขนาดเล็ก (น้อยว่า 200 ตารางเมตร จำนวน 65 แห่ง) และพบสวนที่ตั้งอยู่ใต้ทางยกระดับ (45 แห่ง) ซึ่งมีผลต่อความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชที่สามารถปลูกได้ จึงเป็นอุปสรรคต่อการตอบสนองตามเกณฑ์
4	มีความหลากหลายทางชนิดพันธุ์สัตว์	ประเมินโดยการนับจำนวนสัตว์และที่อยู่อาศัยที่พบภายในสวน	สวนหลายแห่งมีลักษณะเป็นสวนริมถนน (239 แห่ง) หรือตั้งอยู่บนเกาะกลางถนน (58 แห่ง) จึงมีมลพิษทางเสียงและอากาศ และส่งผลต่อการอยู่อาศัยของสัตว์ภายในเมือง

ด้านที่ 2 ด้านการออกแบบ			
5	มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เข้าถึงได้ในระยะ 800 เมตรและประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก	กำหนดให้อยู่ในระยะ 800 เมตรจากชุมชน และมีการรับรู้ตำแหน่งของสวนที่ชัดเจน เช่น มีป้ายชื่อ มีทางเข้าที่ชัดเจน มีองค์ประกอบดึงดูด	จากการสำรวจ พบสวนบนเกาะกลางถนน (58 แห่ง) และสวนที่ตั้งอยู่ในสถาบันหรือสถานประกอบกิจการ (83 แห่ง) ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความปลอดภัยและความสะดวกในการเข้าถึง นอกจากนี้ ยังพบสวนเชิงเส้น (70 แห่ง) และสวนบนทางเท้าหรือสวนริมถนน (239 แห่ง) ซึ่งทำหน้าที่เป็นทางสัญจร ทำให้มีทางเข้าที่ไม่ชัดเจน
6	มีการออกแบบด้วยความคิดสร้างสรรค์และมีอัตลักษณ์	พิจารณาจากการมีแนวคิดการออกแบบที่ชัดเจน และเป็นจุดสนใจของชุมชน	จากการสำรวจ พบว่าสวนส่วนใหญ่ (315 แห่ง) ขาดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการสร้างสุนทรียภาพหรือส่งเสริมการใช้งาน และทำได้เพียงรองรับกิจกรรมพื้นฐาน (217 แห่ง)
7	มีการออกแบบพื้นที่ส่งเสริมกิจกรรมทุกกลุ่มคนและทุกช่วงวัย	กำหนดให้พื้นที่ต้องสามารถรองรับการใช้งานของคนในทุกกลุ่มและทุกช่วงวัย	สวนส่วนใหญ่ (217 แห่ง) รองรับได้เพียงกิจกรรมพื้นฐาน ส่วนสวนที่รองรับกิจกรรมพิเศษได้ก็สามารถรองรับเพียงกิจกรรมประเภทเดียว (108 แห่ง) โดยเป็นผลมาจากขนาดพื้นที่และรูปร่าง
ด้านที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วม			
8	มีชุมชนหรือภาคีร่วมพัฒนาพื้นที่	ประเมินจากจำนวนครั้งที่มีการร่วมมือกับชุมชนหรือภาคีเครือข่าย	สวนหลายแห่ง (127 แห่ง) ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัย รวมถึงพบสวนที่ตั้งอยู่ในสถาบันหรือสถานประกอบกิจการ (83 แห่ง) ส่งผลต่อการเข้าถึงพื้นที่สีเขียวจากที่อยู่อาศัย
9	มีชุมชนหรือภาคีร่วมดูแลและบำรุงรักษา	พิจารณาจากการมีผู้รับผิดชอบดูแลและการมีแผนงานร่วมกับชุมชนหรือภาคีเครือข่าย	
ด้านที่ 4 ด้านการบริการ			
10	มีความปลอดภัยในการใช้งาน	พิจารณาจากการติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง ไม่มีจุดอับสายตา และความสมบูรณ์ของอุปกรณ์	สวนที่ตั้งอยู่ใต้ทางยกระดับ (45 แห่ง) มีข้อจำกัดด้านกายภาพสูง ส่งผลให้เกิดมุมอับ หรือไม่สามารถติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างได้สะดวก
11	มีพื้นที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ	พิจารณาจากความหลากหลายของสิ่งอำนวยความสะดวกและการออกแบบสภาพแวดล้อม	สวนส่วนใหญ่ (205 แห่ง) มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 800 ตารางเมตร บางแห่งมีลักษณะเป็นสวนเชิงเส้น (70 แห่ง) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการจัดสรรพื้นที่กิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่หลากหลายตามเกณฑ์
12	มีพื้นที่สนับสนุนการออกกำลังกาย	พิจารณาจากความหลากหลายของพื้นที่และกิจกรรม	
13	มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะ	ประเมินจากจำนวนครั้งและความสม่ำเสมอในการจัดกิจกรรม	สวนเชิงเส้น (70 แห่ง) มีสัดส่วนพื้นที่ที่ไม่ยืดหยุ่นต่อการประกอบกิจกรรมเชิงรุก
14	สวนสะอาดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและต้นไม้ได้รับการดูแลรักษา	ประเมินจากความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ รวมถึงสุขภาพและความสวยงามของต้นไม้ภายในสวน	สวนหลายแห่งตั้งอยู่ในซอยชุมชน (62 แห่ง) ซึ่งการดูแลรักษาอาจเข้าถึงได้ยาก โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองชั้นใน

ที่มา: ผู้วิจัย, 2569

ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม เกณฑ์การประเมินกำหนดสัดส่วนพื้นที่ชุ่มน้ำและพื้นที่ร่มไม้ในระดับสูง ทว่าในเชิงปฏิบัติต้องเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เนื่องจากการพัฒนาสวน 15 นาทีส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เศษเหลือในเมือง สะท้อนให้เห็นจากการพบสวนที่เป็นพื้นผิวดาดแข็งถึง 62 แห่ง และสวนบนอาคาร 5 แห่ง ซึ่งไม่เอื้อต่อการซึมน้ำผ่านตามธรรมชาติ นอกจากนี้ การตั้งอยู่ใกล้โครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เช่น ใต้ทางยกระดับ (45 แห่ง) และใกล้อาคาร (37 แห่ง) ส่งผลให้สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของไม้ยืนต้น

ข้อจำกัดในเรื่องดังกล่าวยังสอดคล้องกับตัวชี้วัดด้านความหลากหลายของพรรณพืชและสัตว์ ที่ขึ้นอยู่กับขนาดและสภาพแวดล้อมโดยรอบ การที่สวน 15 นาทีมีขนาดเล็กกว่า 200 ตารางเมตรถึง 65 แห่ง ประกอบกับการกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ริมถนน

(239 แห่ง) และเกาะกลางถนน (58 แห่ง) ซึ่งหนาแน่นไปด้วยมลพิษทางเสียงและอากาศ ส่งผลให้พื้นที่เหล่านี้มีศักยภาพในการเป็นถิ่นอาศัยของสิ่งมีชีวิตลดลง และถูกมองว่าเป็นข้อจำกัดเชิงพื้นที่ ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดการบูรณาการโครงสร้างพื้นฐานเข้ากับภูมิทัศน์ของ Infrastructure & Ecology Network Europe (IENE) ที่มองว่า พื้นที่สีเขียวตามแนวโครงสร้างพื้นฐานสามารถเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวและสนับสนุนระบบนิเวศของเมืองได้หากได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม (Moulherat et al., 2023; Seiler et al., 2023)

ด้านการออกแบบ เกณฑ์การเข้าถึงในรัศมี 800 เมตร ควรมีจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างความสะดวก ความปลอดภัย ตลอดจนความเท่าเทียมในการเข้าถึง (Ellicott, 2016; Kaczynski & Stanis, 2010; TPL, 2026) ทว่าในเชิงพื้นที่กลับพบข้อย้อนแย้งที่สำคัญ เนื่องจากสวนจำนวนมากตั้งอยู่บนเกาะกลางถนน (58 แห่ง) และภายในสถาบันหรือสถานประกอบกิจการ (83 แห่ง) พื้นที่ตั้งเหล่านี้สร้างอุปสรรคทางการรับรู้และการเข้าถึงทางกายภาพ ทั้งในแง่ความปลอดภัยจากการข้ามถนนและการจำกัดสิทธิ์โดยเจ้าของพื้นที่

นอกจากนี้ การที่สวนมีลักษณะเป็นสวนเชิงเส้น (70 แห่ง) และสวนบนทางเท้า (239 แห่ง) ซึ่งทำหน้าที่ซ้อนทับกับการเป็นเส้นทางสัญจร ส่งผลให้การกำหนดขอบเขต ทางเข้า และป้ายชื่อสวนตามเกณฑ์การประเมินทำได้ยาก สะท้อนต่อเนื่องไปยังข้อจำกัดด้านความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบเพื่อคนทุกกลุ่มและทุกช่วงวัย โดยพบว่าสวนส่วนใหญ่ถึง 315 แห่ง ขาดองค์ประกอบเชิงสุนทรียภาพ และอีก 217 แห่ง ทำได้เพียงรองรับกิจกรรมพื้นฐาน เนื่องจากขนาดและรูปร่างของพื้นที่ที่แคบและยาวเกินกว่าจะจัดวางสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับคนทุกกลุ่มและทุกวัยได้อย่างยืดหยุ่น

ด้านการมีส่วนร่วม การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบสวนมีผลต่อการเข้าถึงของชุมชน โดยมีสวนจำนวน 127 แห่งที่ไม่ได้ตั้งอยู่ในย่านพักอาศัย และอีก 83 แห่งตั้งอยู่ในพื้นที่สถาบันหรือสถานประกอบกิจการ ส่งผลให้ชุมชนขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วม (Sense of Place) การบริหารจัดการพื้นที่สวน 15 นาทีในลักษณะนี้จึงยังคงต้องพึ่งพาการดำเนินงานของสำนักงานเขตเป็นหลัก และขาดความเชื่อมโยงกับภาคประชาชนตามเป้าหมายของนโยบาย

ด้านการบริการ ลักษณะทางกายภาพของตำแหน่งที่ตั้งสร้างความเสี่ยงเชิงพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สวนใต้ทางยกระดับ (45 แห่ง) เผชิญข้อจำกัดในการติดตั้งระบบแสงสว่างและเกิดมุมอับสายตาจากโครงสร้าง ขณะที่สวนส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 800 ตารางเมตร (205 แห่ง) และสวนเชิงเส้นแคบยาว (70 แห่ง) มีข้อจำกัดในการจัดสรรพื้นที่ออกกำลังกายและพื้นที่นั่งพักผ่อนที่หลากหลาย ซึ่งมีวัตุประสงค์เพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ สวนที่ตั้งอยู่ในซอยชุมชน (62 แห่ง) โดยเฉพาะในเขตเมืองชั้นใน ยังมีอุปสรรคสำคัญในแง่การเข้าถึงของบริการและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดูแลรักษา ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการบำรุงรักษาต้นไม้และการจัดการความสะอาดลดลง

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ปัญหาไม่ได้เกิดจากความบกพร่องของการบริหารจัดการ แต่เกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างเกณฑ์การประเมินและสภาพความเป็นจริงของพื้นที่เศษเหลือในเมือง ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงเสนอให้มีการปรับปรุงเกณฑ์การประเมินให้มีความยืดหยุ่น โดยจำแนกตามปัจจัยด้านตำแหน่งที่ตั้ง ขนาด รูปร่าง และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ เพื่อรองรับความหลากหลายของบริบทและเพิ่มประสิทธิภาพในการนำไปใช้จริง โดยมีแนวทางดังนี้

ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

- พื้นที่ซึมน้ำผ่าน กำหนดเกณฑ์เฉพาะสำหรับการพัฒนาสวนบนพื้นผิวดาดแข็ง เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่มีข้อจำกัดทางกายภาพได้
- พื้นที่ร่มไม้ ควรจำแนกเกณฑ์ตามศักยภาพเดิมของพื้นที่ โดยไม่จำกัดเพียงการปลูกไม้ยืนต้นลงดิน แต่ครอบคลุมถึงการสร้างร่มเงาด้วยวิธีอื่นที่เหมาะสมกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง
- ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์พืช มุ่งเน้นประเมินความเหมาะสมของระบบนิเวศและความยั่งยืน เช่น การส่งเสริมพืชพรรณพื้นถิ่น (Native Species) และพรรณไม้ที่มีอายุยืน พร้อมทั้งปรับสัดส่วนเกณฑ์ให้สัมพันธ์กับขนาดพื้นที่

ด้านการออกแบบ

- การเข้าถึง ยกระดับจากการวัดระยะทางสู่การประเมินความต่อเนื่องและความเชื่อมโยงของโครงข่ายทางเดินรอบสวน รวมถึงความปลอดภัยในการเข้าถึง โดยอาจจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

- ความคิดสร้างสรรค์และอัตลักษณ์ เน้นการประเมินความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยการบูรณาการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน รวมถึงแนวคิด 6 ประเด็นเพื่อการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่นำร่องสำหรับ สร้างจุดเด่นเฉพาะตัวให้กับสวน
- การออกแบบเพื่อคนทุกกลุ่มและทุกช่วงวัย (Universal Design) ปรับเกณฑ์ให้สอดคล้องกับขนาดและตำแหน่งที่ตั้ง โดยเน้นพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานได้หลากหลายหรือองค์ประกอบที่คนหลายกลุ่มใช้ร่วมกันได้

ด้านการมีส่วนร่วม

- การร่วมพัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่ เปลี่ยนการประเมินเชิงปริมาณ (จำนวนครั้ง) เป็นการประเมินคุณภาพของกระบวนการ โดยวัดผลจากการมีส่วนร่วมจริงในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรับฟังความเห็นจนถึงการร่วมดูแลรักษา

ด้านการบริการ

- ความปลอดภัยในการใช้งาน เพิ่มการประเมินมาตรการเชิงรุกในการป้องกันอุบัติเหตุ เช่น การป้องกันการพลัดตก การลดความขัดแย้งของการใช้งานพื้นที่ระหว่างกิจกรรมที่แตกต่างกัน
- พื้นที่นั่งพักผ่อน ปรับเกณฑ์ด้านความหลากหลายให้สอดคล้องกับขนาดและรูปร่างของพื้นที่ พร้อมจัดทำคู่มือมาตรฐานการออกแบบเบื้องต้นเพื่อให้พื้นที่นั่งสามารถส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้จริง
- พื้นที่ออกกำลังกาย ควรสอดคล้องตามขนาดพื้นที่ รูปร่างและตำแหน่งที่ตั้ง
- การจัดการความสะอาดและบำรุงรักษาต้นไม้ ส่งเสริมแนวทางการดูแลรักษาพื้นที่ที่ส่งเสริมความเป็นธรรมชาติและสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนในพื้นที่

จากการวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของสวน 15 นาที จำนวน 395 แห่งในโครงการ ร่วมกับการวิเคราะห์แบบประเมินคุณภาพ และพบความไม่สอดคล้องระหว่างเกณฑ์การประเมินที่เป็นมาตรฐานกลางชุดเดียวกับข้อจำกัดของพื้นที่เศษเหลือในเมือง ผู้วิจัยจึงจำแนกรูปแบบของสวน 15 นาทีตามข้อจำกัดทางกายภาพของพื้นที่ ผ่านการจำแนกรูปแบบเชิงพหุมิติ (Multidimensional Classification) ซึ่งประกอบด้วยมิติด้านขนาดของพื้นที่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสามารถในการรองรับและประเภทกิจกรรม มิติด้านตำแหน่งที่ตั้ง และมิติด้านคุณลักษณะเชิงกายภาพ ซึ่งส่งผลต่อการออกแบบและการจัดสรรประโยชน์ใช้สอย สามารถจำแนกรูปแบบออกเป็น 8 รูปแบบดังตาราง 3

ตาราง 3 การจำแนกรูปแบบของสวน 15 นาที

รูปแบบของพื้นที่สีเขียว	คำอธิบาย	จำนวน (แห่ง)
สวนขนาดเล็ก	พื้นที่สีเขียวที่มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 800 ตารางเมตรที่แทรกตัวอยู่ในพื้นที่ชุมชน	152
สวนดาดแข็งขนาดเล็ก	พื้นที่เปิดโล่งในชุมชนที่มีลักษณะเป็นพื้นผิวดาดแข็งทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 800 ตารางเมตร	50
สวนบนอาคาร	พื้นที่สีเขียวบนโครงสร้างสถาปัตยกรรม	5
สวนเส้นทางสัญจร	พื้นที่สีเขียวและพื้นที่เปิดที่มีลักษณะแคบและยาว โดยมักถูกพัฒนาตามแนวเส้นทางสัญจร	45
สวนฟื้นฟูพื้นที่เศษเหลือของเมือง	พื้นที่สีเขียวที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่เศษเหลือของโครงสร้างพื้นฐานภายในเมือง เช่น เกาะกลางถนน พื้นที่ใต้ทางยกระดับ	29
สวนภายใต้การใช้ประโยชน์ร่วม	พื้นที่สีเขียวและพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะที่ตั้งอยู่ในพื้นที่การครอบครองของสถาบันหรือสถานประกอบกิจการ	21
สวนหย่อมชุมชน	พื้นที่สีเขียวที่มีขนาดพื้นที่มากกว่า 800 ตารางเมตร แต่ไม่เกิน 2 ไร่ สามารถรองรับกิจกรรมประจำวันของคนในชุมชน	46
สวนระดับย่าน	พื้นที่สีเขียวที่มีขนาดพื้นที่มากกว่า 2 ไร่ สามารถรองรับกิจกรรมนันทนาการของชุมชนได้หลากหลาย	47

ที่มา: ผู้วิจัย, 2569

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้สรุปข้อค้นพบสำคัญได้ว่า แบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีในปัจจุบันมีศักยภาพเชิงบวกในการเป็นแนวทางการปฏิบัติงานพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ มีโครงสร้างตัวชี้วัดที่เข้าใจง่าย และทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการออกแบบ ทว่าในมิติการปฏิบัติงานจริง แบบประเมินไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริง เนื่องจากเครื่องมือดังกล่าวถูกออกแบบในลักษณะมาตรฐานกลางชุดเดียว จึงขาดมิติการพิจารณาปัจจัยเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ และข้อจำกัดเฉพาะทางกายภาพ ส่งผลให้สวน 15 นาทีที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างในเมืองไม่สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินได้ทั้งหมด

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงเกณฑ์การประเมินให้มีความยืดหยุ่นเชิงบริบท โดยปรับตัวชี้วัดให้จำเพาะเจาะจงตามคุณลักษณะของพื้นที่ 8 รูปแบบ ได้แก่ สวนขนาดเล็ก สวนดาดแข็งขนาดเล็ก สวนบนอาคาร สวนเส้นทางสัญจร สวนฟื้นฟูพื้นที่เศษเหลือของเมือง สวนภายใต้การใช้ประโยชน์ร่วม สวนหย่อมชุมชน และสวนระดับย่าน ทั้งนี้ เพื่อลดอุปสรรคและข้อจำกัดเชิงปฏิบัติในระดับเขต ตลอดจนส่งเสริมให้พื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพและบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันสามารถยกระดับศักยภาพในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อกำจัดการวิจัย

งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรระบุไว้ ประการแรก การรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่และการประเมินกายภาพยังคงพึ่งพาการสืบค้นผ่านระบบฐานข้อมูลเปิด ภาพถ่ายดาวเทียม และภาพถ่ายระดับถนน ซึ่งอาจมีช่องว่างด้านความเที่ยงตรง เนื่องจากชุดข้อมูลภาพไม่เป็นปัจจุบันและไม่สามารถแสดงรายละเอียดขององค์ประกอบภายในสวนได้อย่างครบถ้วน ประการที่สอง กระบวนการวิเคราะห์แบบประเมินคุณภาพสวน 15 นาทีในงานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ผ่านมุมมองของผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานเป็นหลัก ซึ่งยังขาดการบูรณาการทัศนคติของกลุ่มผู้ใช้งานจริงในพื้นที่ ส่งผลให้การตีความปัญหาและศักยภาพเชิงลึกของสวนแต่ละแห่งอาจยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มกระบวนการสำรวจภาคสนามในพื้นที่จริง ควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือประเมินผลที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนหรือผู้ใช้บริการได้มีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ (Post-Occupancy Evaluation: POE) รวมถึงการจัดทำระบบประเมินตนเอง (Self-Assessment) ของสำนักงานเขต เพื่อให้สามารถสะท้อนสภาพปัญหาศักยภาพเชิงลึก และกระบวนการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในมิติจริงของสังคมเมืองได้อย่างสมบูรณ์รอบด้าน อันจะนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือประเมินที่มีประสิทธิภาพในการเป็นกรอบการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวและเป็นแนวทางการพัฒนาโครงการสวน 15 นาทีอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

Greener Bangkok. (ม.ป.ป.). *สวน 15 นาที ตอนนี้มี 507 สวน.* https://greener.bangkok.go.th/map-15-minute-garden/

Chadchartofficial. (2565). *สวน 15 นาที ทั่วกรุง.* https://www.chadchartofficial.com/policy/6217294d4e43cd8b4760bc6c/

นิกรณ์ สปส. (2568, 15 สิงหาคม). *กทม. รุกพัฒนาสวน 15 นาที เดินหน้าเพิ่มสวนขนาดเล็ก 500 แห่ง ภายในปี 69 เน้นพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน.* สำนักงานประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร. https://pr-bangkok.com/?p=515309&fbclid=IwQ0xDSwMLyVxleHRuA2FlbQIxMQABHtvwHSstLZ2KmJgpwwTNHcEXPx6LsOJXsW270DFXL2cmzhyRfUobvQN_G7U9_aem_tx7ylb3qoF6DUrGKuvdDpA

นิรมล เสรีสกุล และอดิศักดิ์ กันทะเมืองลี้. (2566). *WALKABLE CITY: เมื่อกรุงเทพฯ ออกเดิน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ลายเส้น.

พู่กัน เรืองเวส. (2567, 28 กุมภาพันธ์). *สวนทันที Healthy Space Alliance เล่าเบื้องหลัง POP PARK BKK โครงการตอบโจทย์นโยบายสวน 15 นาทีของกทม. โดยไม่ให้ชาวบ้านรอนานจนเกินไป.* The Cloud. https://readthecloud.co/pop-park-bkk/

we!park. (2567, 16 มกราคม). *โครงการจัดทำพื้นที่ต้นแบบเพื่อพัฒนาสวน 15 นาที.* บ้านและสวน. https://www.baanlaesuan.com/324094/gardens/pop-up-park/

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). *แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวและมาตรฐานอัตราส่วนพื้นที่สีเขียวสำหรับชุมชนเมืองในประเทศไทย เอกสารภายใต้โครงการ “การพัฒนาที่ยั่งยืนของเมืองและชุมชนภายใต้คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน (AWGESC)”.* https://www.onep.go.th/ebook/eurban/eurban-publication-01.pdf

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). *แนวทางปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570).* https://www.onep.go.th/ebook/eurban/eurban-publication-20230322-1.pdf

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2561). *สถิติด้านสาธารณูปการที่เกี่ยวกับสวนสาธารณะ สนามกีฬา และลานกีฬาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2560.* https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/354/aboutcpud/study%20report/2561/10.สถิติด้านสาธารณูปการที่เกี่ยวกับสวนสาธารณะ สนามกีฬา.pdf

สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ป.). *สวนสาธารณะของกรุงเทพมหานคร 7 ประเภท.* ฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร v.2. http://203.155.220.118/userfiles/files/park%20type.pdf

สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2566). *แบบสรุปตัวชี้วัดเจรจาตกลงการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* ฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร v.2. http://203.155.220.118/userfiles/files/J_2566.pdf

สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2568). *กทม. ติดตามความคืบหน้าการตรวจประเมิน “สวน 15 นาที” ยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน* [Image attached]. Facebook. https://www.facebook.com/share/p/193xB4zpYf/

Urban Design and Development Center. (ม.ป.ป.). *GREENER BANGKOK เมื่อกรุงเทพฯ จะเป็นเมืองสีเขียว 15 นาที.* https://www.uddc.net/scrollytellingminsgreen

Addison Park District. (n.d.). *5 Classification of parks.* https://addisonparks.org/wp-content/uploads/2017/02/5.-Classification-of-Parks.pdf

Bell, S., Montarzino, A., & Travlou, P. (2007). Mapping research priorities for green and public urban space in the UK. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6(2), 103-115. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ufug.2007.03.005

Cvejić, R., Eler, K., Pintar, M., Železnikar, Š., Haase, D., Kabisch, N., & Strohbach, M. (2015). *Report: D3.1: A typology of urban green spaces, ecosystem services provision service and demands.* GREEN SURGE.

Ellicott, K. (2016). *Raising the standard the green flag award guidance manual.* Department for Communities and Local Goverment.

Foderaro, L. W., Williams, D., Klein, W., & Clinton, J. (2026). *The undeniable ROI of community parks and green spaces: 2026 ParkScore® Rreport.* Trust for Public Land. https://www.tpl.org/parks-undeniable-roi-report

Forest Research. (n.d.). *Types of greenspace.* https://www.forestresearch.gov.uk/tools-and-resources/fthr/urban-regeneration-and-greenspace-partnership/types-of-greenspace/

Freudendal-Pedersen, M., Galland, D., Høg, E., & Stenum, O. H. (2022). *The 15-minute city – International Eexperiences.* Aalborg University for Realdania.

Jones, L., Anderson, S., Læssøe, J., Banzhaf, E., Jensen, A., Bird, D. N., Miller, J., Hutchins, M. G., Yang, J., Garrett, J., Taylor, T., Wheeler, B. W., Lovell, R., Fletcher, D., Qu, Y., Vieno, M., & Zandersen, M. (2022). A typology for urban green infrastructure, to guide multifunctional planning of nature-based solutions. *Nature-Based Solutions, 2*(4), 100041. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.nbsj.2022.100041

Kaczynski, A., & Stanis, S. W. (2010). *Community park audit tool* (Version 4). Kansas State University-University of Missouri.

Moreno, C. (2021). *Definition of the 15-minute city: WHAT IS THE 15-MINUTE CITY?* https://www.researchgate.net/publication/362839186_Definition_of_the_15-minute_city_WHAT_IS_THE_15-MINUTE_CITY

Moulherat, S., Boileau, J. & Magnier, D. (2023). Integration of infrastructure into the landscape. In C. Rosell , J. Seiler, J. O. Juarez, & E. van der Grift (Eds.), *Biodiversity and infrastructure: A handbook for* action. IENE – Infrastructure and Ecology Network Europe. https://biodiversityandinfrastructure.org/

Natural England. (2010). *'Nature nearby' accessible natural greennspace guidance.* https://ukmaburbanforum.co.uk

Rosell, C., Chrétien, L., Guinard, E., Nowicki, F., Righetti, A., Seiler, A., Trocmé, M., Fernández, L. M., Aliaga, A., Bartels, P., Böttcher, M., Deyrieux, O., Eicher, C., Elstrom, M., Figueras, A., Herold, M., Morand, A., Navàs, F., Paquier, F., ... Zumbach, S. (2023a). Solutions to mitigate impacts and benefit nature. In IENE, *Biodiversity and infrastructure: A handbook for action. https://www.biodiversityinfrastructure.org/*

Rosell, C., Torrellas, M., Colomer, J., Reck, H., Navàs, F., & Bil, M. (2023b). Maintenance. In IENE, *Biodiversity and infrastructure: A handbook for action*. https://www.biodiversityinfrastructure.org/

Seiler, A., Guinard, E., & Mot, R. (2023). Ecological effects of Infrastructure. In IENE, *Biodiversity and infrastructure: A handbook for action*. https://www.biodiversityinfrastructure.org/

Trust for Public Land. (2026). *ParkScore index*. https://www.tpl.org/parkscore/about

World Health Organization. (2017). *Urban green spaces: A brief for action.* WHO Regional Office for Europe.